גדולה תפלה יותר ממעשים טובים. * נגלא תפלה שהרי משה רבינו ע"ה אף על פי שהיו בידו מעשים טובים[א] הוצרך לתפלה:

כל המאריך בתפלתו ומעיין בה. פירוש שמצפה שתבא נקשתו לפי שכוון בתפלתו. תימה דהכא משמע דעיון תפלה לאו מעליותא הוא וכן משמע פ' הרואה (לקמן עה.) ג' דברים מזכירין עונותיו של אדם וקאמר עיון תפלה. ולא כן משמע בפ' מפנין (שבת קכז.) דקאמר אדם אוכל פירותיהן בעוה"ז וקא חשיב עיון תפלה אלמא מעליותא הוא וכן משמע בגנו פשוט (ב"ב קמד:) דקאמר משלשה דברים אין אדם ניצול בכל יום וקאמר עיון תפלה[ב] פירוש שאין אדם מעיין בה אם כן משמע שהוא טוב וי"ל דתרי עיון תפלה יש עיון תפלה דהכא המצפה שתבא נקשתו ועיון תפלה להתם שמכוין את לבו לתפלה[ג]: **אל דמעתי אל תחרש.** פרש"י דלייק מדיוקא מלא קאמר ודמעתי מלה ש"מ שהיא נרגלת בכל פעם ואין להתפלל רק שתתקבל:

קודם תפלתו מנין שנא' אשרי יושבי ביתך. ולפיכך תקנו לומר זה הפסוק קודם תפלה לדוד נאפוקי מהנהו דאמרי אשרי הרגה אכל

אמר ר' אלעזר גדולה תפלה יותר ממעשים טובים שאין לך גדול במעשים טובים יותר ממשה רבינו אעפ"כ לא נענה אלא בתפלה שנאמר [1]אל תוסף דבר אלי וסמיך ליה [2]עלה ראש הפסגה: וא"ר אלעזר גדולה תענית יותר מן הצדקה מאי טעמא זה בגופו וזה בממונו: וא"ר אלעזר גדולה תפלה יותר מן הקרבנות שנא' [3]למה לי רוב זבחיכם וכתיב ובפרשכם כפיכם (ה) א"ר יוחנן [4]א(ב)כל כהן שהרג את הנפש לא ישא את כפיו שנא' [5]ידיכם דמים מלאו: [6]וא"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נגנעלו שערי תפלה שנאמר [7]גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה נגעלו שערי דמעה לא נגעלו שנאמר [8]שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש רבא לא גזר תעניתא ביומא דעיבא משום שנא' [9]סכותה בענן לך מעבור תפלה: וא"ר אלעזר מיום שחרב בית המקדש נפסקה חומת ברזל בין ישראל לאביהם שבשמים שנא' [10]ואתה קוץ לך מחבת ברזל ונתתה אותה קיר ברזל בינך ובין העיר: א"ר חנין א"ר חנינא כל המאריך בתפלתו אין תפלתו חוזרת ריקם מנא לן ממשה רבינו שנא' [11]ואתפלל אל ה' וכתיב בתריה [12]וישמע ה' אלי גם בפעם ההיא איני והא [13]א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנא' [14]תוחלת ממושכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה שנא' ועץ חיים תאוה באה ואין עץ חיים אלא תורה שנאמר [15]עץ חיים היא למחזיקים בה לא קשיא [16]הא דמאריך ולא מעיין בה הא דמאריך ולא מעיין בה א"ר חמא בר' חנינא אם ראה אדם שהתפלל ולא נענה יחזור ויתפלל שנאמר [17]קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה': ת"ר ארבעה צריכין חזוק ואלו הן תורה ומעשים טובים תפלה ודרך ארץ תורה ומעשים טובים מנין שנא' [18]רק חזק ואמץ מאד לשמור [19]ולעשות ככל התורה חזק בתורה ואמץ במעשים טובים תפלה מנין שנא' קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' דרך ארץ מנין שנא' [20]חזק ונתחזק בעד עמנו וגו': [21]ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני היינו עזובה היינו שכוחה אמר ר"ל אמרה כנסת ישראל לפני הקב"ה רבש"ע אדם נושא אשה על אשתו ראשונה זוכר מעשה הראשונה אתה עזבתני ושכחתני אמר לה הקב"ה בתי י"ב מזלות בראתי ברקיע ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא כוכבים כנגד ימות החמה וכולן לא בראתי אלא בשבילך ואת אמרת עזבתני ושכחתני [22]התשכח אשה עולה אמר הקב"ה כלום אשכח עולות אילים [א] ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר אמרה לפניו רבש"ע הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך שמא לא תשכח לי מעשה העגל אמר לה גם אלה תשכחנה אמרה לפניו רבש"ע הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך שמא תשכח לי מעשה סיני אמר לה ואנכי לא אשכחך והיינו דא"ר אלעזר א"ר אושעיא מאי דכתיב גם אלה תשכחנה זה מעשה העגל ואנכי לא אשכחך זה מעשה סיני: חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת: מנא הני מילי א"ר יהושע ב"ל אמר קרא [23]אשרי יושבי ביתך ואמר ר' יהושע ב"ל המתפלל צריך לשהות שעה אחת אחר תפלתו שנא' [1]אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך תניא נמי הכי [2]המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפלתו ושעה אחת אחר תפלתו קודם תפלתו מנין שנא' אשרי יושבי ביתך דכתיב אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך תנו רבנן חסידים הראשונים היו שוהין שעה אחת ומתפללין שעה אחת וחוזרין ושוהין שעה אחת וכי מאחר ששוהין תשע שעות ביום בתפלה תורתן היאך משתמרת ומלאכתן היאך נעשית אלא מתוך שחסידים הם תורתם משתמרת ומלאכתן מתברכת: אפילו [3]המלך שואל בשלומו לא ישיבנו: אמר רב יוסף [4]לא שנו אלא למלכי ישראל אבל למלכי עכו"ם פוסק מיתיבי [5]המתפלל וראה אנס בא כנגדו ראה קרון בא כנגדו לא יהא מפסיק אלא מקצר ועולה לא קשיא הא [6]דאפשר לקצר [7](יקצר ואם לאו פוסק) ת"ר מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך בא שר אחד ונתן לו שלום ולא החזיר לו שלום המתין לו עד שסיים תפלתו לאחר שסיים תפלתו א"ל ריקא והלא כתוב בתורתכם [8]רק השמר לך ושמור נפשך וכתיב [9]ונשמרתם מאד לנפשותיכם כשנתתי לך שלום למה לא החזרת לי שלום אם הייתי חותך ראשך בסייף מי היה תובע את דמך מידי א"ל המתן לי עד שאפייסך בדברים א"ל אילו היית עומד לפני מלך בשר ודם ובא חברך ונתן לך שלום היית מחזיר

עלה רגש הפסגה. כדבר תפלה זו נתרציתי להרשותך אותה: **וכפרשכם כפיכם.** מי לאו דגדולה תפלה כיון דאמר למה לי רוב זבחיכם למה לי תו וכפרשכם הא אפילו זבחיכם לא מיתא ליה: **אל תחרש.** מדלא (ב) כתיב אל דמעתי תרלה ש"מ נרגלת היא לפניו ואין צריך להתפלל אלא שתתקבל לפניו: **ונפקא אופק קיר ברזל.** סימן למתילת ברזל המפסקת בינו לבינם: **ומעיין בה.** מצפה שתעשה נקשתו על ידי האלכתו סוף שתיבה נעשית ומצלת תומלת ממושכה חנם והיא כאב לב כשאדם מצפה ואין מאומו באה: **תוחלת.** לשון מלוי ותמצה: **ועץ חיים תאוה באה.** סופו של מקרא הוא: **קוה.** והמחזק ולא תמשון ידך אלא חזור וקוה: **לריכין חזוק.** שיתחזק אדם בהן תמיד בכל כחו: **דרך ארץ.** אם אומן הוא לאומנותו אם סומר הוא לאמונתו אם איש מלחמה הוא למלחמתו: **אלפים חיל.** רלפי גייסות וחבורות חלוקות: **לגיון וקרטון וגסטרא.** שמות של שרלה כגון אלעזון והגמון ודוכס ופחה: **עולה.** כמו עולות וקרבנות: **גם אלה.** מעשה העגל שאמרו אלה אלהיך ישראל (שמות לב): **ואנכי זה מעשה סיני.** שנאמר בו אנכי ה' אלהיך (שם כ): **יושבי ביתך.** והדר יהללוך: **יודו לשמך.** והדר ישבו ישרים את פניך: **תנו שעות.** לאלם תפלות: **פוסקים מתפללין.** מתוך לנס שאין תלמודם משמכם: **אכל למלכי עכו"ם פוסק.** אלא יהרגנו: **הא דאפשר בקצור.** כגון שסמוך לגמור תפלתו: אכל

מסורת הש"ס

(ה) נס' שנאמר וכפרשכם כפיכם וגו' ידיכם דמים: (ב) רש"י ד"ה אל תחרש מדלא. נ"ב וכ"מ דף נ"ט פי' בפ"ש ע"ש:

גליון הש"ם

גם' כל כהן שהרג. נהגהה מוהר"ר ז"ל וכן כתוב: ינמות (דף ג.) ד"ה שנאמר. וע' מהר"ש פוף פרק ז' דכתובות: תוס' ד"ה גדולה וכו' בלא תפלה. וע' תשובת מהרש"ל מא"ח פי' ל':

הגהות הגר"א

[א] נס' עולות (לעיל) תו"מ וכ"ב אמים:

מוסף תוספות

א. ובתוס' ר"י"ש כתב. כלומר מעשים טובים בלא תפלה לא סני שהרי משה רבינו הוצרך לתפלה. ב. בתוס' ר"י"ש הוסיף. פי' שמחשב בלבו שיש להפלתו להתקיים כי מאר כיון בה וע"י כך מזכיר עונותיו ובא לידי כאב לב.

מוסף רש"י

שמעה תפלתי וגו' אל דמעתי אל תחרש. שמעה תפלתי אין לשונו מלשון נקפה שמנקש מלת הקב"ה שיקשיב תפלתו, אבל אל תחרש יש לשונו מלשון נקפה ולומר מו אי טוענה שאין דלכך נשמוק ולא לתמיה (ב"מ נפ.). **ביומא דעיבא.** יום המטוגן (ירמות עב.). ומעיין בה. אומר כלומ שתעשה נקשתו לפי שהתפלל כמוהה (לקמן נה.). **כאב לב.** שאין נקשתו נעשית (שם). **תוחלת.** לשון תפלה כמו ויחל משה (שם). **גסטרא.** מוגל (סוטה יד.).

רבינו ניסים

אעילו המלך שואל בשלומו לא ישיבנו. ושנינו עוד בתוספתא הכותב את השם אפר המלך שואל בשלומו לא ישיבנו היה כותב ה' אר ר' שמות כיון שגמר אחד מהן משיב שאילת שלום ראיתא להא ברייתא בגמרא דבני מערבא דפירקין: **תנו** רבנן מעשה בחסיד אחד שהיה מתפלל בדרך. איתי בבבא קמא בפ' הגזל (דף קג.) כל מעשה בחסיד אחד אינו אלא ר' יהודה בן בבא או ר' יהודה בר' אילעאי ואיתא דכותבה בתמורה (דף מז.) בפרק יש בקרבנות הצבור:

הגהות הב"ח

(א) נס' שנאמר וכפרשכם כפיכם וגו' ידיכם דמים: (ב) רש"י ד"ה אל תחרש מדלא. נ"ב וכ"מ דף נ"ט פי' בפ"ש ע"ש:

מסורת הש"ס

(ג) [ע' תוס' מהרדרין לה: וכן בתוס' דינמות ג. ד"ה שנאמר]. (ד) ב"מ נט., (ה) בב. קמ לך כל כ"ל, (ו) לקמן נה., (ז) ל"ל לעשות, (ח) [נכון אלמפס פי' וכל אלא אמסר לקנר אמסר לקנר מקנר ואי לא מפסקין]. (ט) [וכ"ש תוס' שבת קיח: וכ"ר נה: וכ"ר קסד:].

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com